

Анатолій Боровик, Микола Боровик

**ЗАСТУПНИКИ ДИРЕКТОРА І ПРОРЕКТОРИ
ЧЕРНІГІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ (1955 – 1982 рр.)
(До 100-річчя з дня народження ректора
Чернігівського державного педагогічного інституту
В. М. Костарчука)**

Стаття присвячена керівнику Чернігівського державного педагогічного інституту, кандидату фізико-математичних наук, професору Віктору Миколайовичу Костарчуку та його заступникам з навчальної, наукової роботи та заочної освіти.

Ключові слова: Чернігівський державний педагогічний інститут, В.М. Костарчук, П. Г. Мінеєв, М. Ф. Проценко, В. Ф. Шморзун, І. П. Левченко, В. Н. Боровик, І. І. Редька, М. В. Тимчук.

В управлінні освітнім процесом вищого навчального закладу значну роль відіграють його керівник та заступники, які відповідають за різні напрямки діяльності, а в цілому за ефективну його роботу. У статті мова піде про персональний склад заступників директора та проректорів Чернігівського державного педагогічного інституту за керівництва навчальним закладом кандидатом фізико-математичних наук, професором Віктором Миколайовичем Костарчуком, якому 22 серпня 2018 р. виповнилося б 100 років з дня народження. У центрі уваги будуть особи, які допомагали керівнику в управлінні навчальною та науковою роботою і заочною освітою. Ця проблема в українській історіографії не набула належного висвітлення.

З реорганізацією у серпні 1954 р. Чернігівського учительського інституту в педагогічний наказом Міністерства освіти УРСР від 25 грудня 1954 р. директора інституту Василя Устиновича Чорноуса як особу, яка не мала наукового ступеня, було звільнено із займаної посади. 11 січня 1955 р. керівником навчального закладу було призначено кандидата фізико-математичних наук, доцента Віктора Миколайовича Костарчука (1918 – 2001 рр.). Родом він був із м. Костянтинівки Донецької області. Після закінчення місцевої середньої школи навчався на фізико-математичному факультеті Харківського державного університету імені О. М. Горького, який закінчив у червні 1941 р. за спеціальністю «математика».

9 липня 1941 р. був мобілізований до армії. Після навчання у вищій військовій школі протиповітряної оборони у травні 1942 р. відбув на фронт у званні лейтенанта командиром взводу 329 зенітно-артилерійського полку. У грудні 1942 р. призначений командиром батареї цього ж полку. У січні 1945 р. призначений заступником

© Боровик Анатолій Миколайович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

© Боровик Микола Анатолійович – кандидат історичних наук, викладач кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

командира військової частини зенітного дивізіону. У грудні 1945 р. у званні старшого лейтенанта був демобілізований.

Повернувшись додому, з лютого до серпня 1946 р. працював завідувачем військовим відділом Костянтинівського міськкому КП України, а потім до серпня 1948 р. – начальником планового відділу Костянтинівського металургійного заводу. У серпні 1948 р. Міністерством освіти УРСР направлений на роботу асистентом кафедри математики Житомирського педінституту.

З вересня 1949 р. до вересня 1950 р. працював деканом фізико-математичного факультету та асистентом кафедри математики. Продовжуючи керувати факультетом, з вересня 1950 р. до січня 1955 р. працював старшим викладачем кафедри математики.

У лютому 1954 р. захистив кандидатську дисертацію, а у 1955 р. ВАК СРСР присвоїв вчене звання доцента кафедри математичного аналізу і алгебри. У 1972 р. йому присвоєно вчене звання професора [1, с. 205 – 206].

11 січня 1955 р. Віктор Миколайович Костарчук приступив до виконання обов'язків директора Чернігівського педінституту. Його заступниками стали Павло Георгійович Мінеєв – з навчально-наукової роботи та Микола Федорович Проценко – із заочного навчання. Вони обоє були призначені заступниками директора В. У. Черноуса і на січень 1955 р. не мали ні наукового ступеня, ні вченого звання.

Заступник директора педагогічного інституту з навчально-наукової роботи Павло Георгійович Мінеєв (1918 – 1982 рр.) народився 25 грудня 1918 р. у м. Ростові на Дону. Батько в роки громадянської війни служив у кавалерійській частині С. Будьонного. Після демобілізації у 1921 р. батьки переїхали до хутора Качі Біло-Калитвенського району Ростовської області, де батько працював завідувачем взуттєвої майстерні. У листопаді 1937 р. його було заарештовано органами НКВС, і, перебуваючи під слідством, помер у 1938 р. так і не будши засудженим. Мати – Васса Григорівна працювала по домашньому господарству.

У червні 1933 р. Павло закінчив неповну середню школу і вступив до гірничо-промислового училища. З лютого 1934 р. після його закінчення працював електро-слюсарем на електростанції Артем ГРЕС. У період роботи на електростанції вступив до Шахтинського гірничого робфаку, який закінчив у червні 1935 р. Із вересня 1935 р. до червня 1936 р. працював учителем російської мови і літератури середньої школи № 26 м. Ростова. У 1936 р. вступив на навчання до Ростовського державного університету, але за сімейних обставин залишив навчання. З вересня 1937 р. навчався у Ростовському педагогічному інституті. У червні 1941 р. після закінчення інституту отримав диплом учителя російської мови і літератури та був рекомендований до аспірантури. Проте в аспірантурі Ростовського педагогічного інституту навчався лише до жовтня 1941 р.; одночасно працюючи асистентом кафедри російської літератури цього ж педінституту.

18 жовтня 1941 р. був призваний до лав радянської армії й до травня 1945 р. служив у різних військових частинах. У ніч з 2 на 3 листопада 1941 р. отримав поранення в ногу в районі с. Безлюдівка Харківської області. У роки війни перебував на Північно-Західному, Сталінградському, Донському, Степовому, Другому Українському фронтах. Нагороджений «Орденм Вітчизняної війни» 2-го ступеня, медалями: «За бойові заслуги», «За оборону Сталінграда», «За взяття Будапешта», «За звільнення Праги», «За перемогу над Німеччиною» та іншими ювілейними нагородами. Член КПРС з квітня 1944 р.

У вересні 1948 р. був демобілізований з армійських рядів. Остання посада, на якій працював, – старший лектор-пропагандист політвідділу 364 стрілецької червонопрапорної дивізії у військовому званні капітан.

З жовтня до грудня 1948 р. працював учителем російської літератури та історії Чернігівської вечірньої середньої школи № 1. З грудня 1948 р. до червня 1949 р. трудився завідувачем методичного кабінету історії Чернігівського обласного інституту удосконалення учителів. З червня 1949 р. до вересня 1954 р. працював старшим викладачем російської літератури, а з 1952 р. до 1958 р. – заступником директора з навчальної і наукової роботи Чернігівського учительського, а з 1954 р. – педагогічного інституту. З 1958 р. до 1961 р. працював заступником директора заочного відділення,

з березня 1961 р. ця посада вже носила назву – проректор заочного відділення. На цій посаді він пропрацював до березня 1963 р. Разом з тим з 1952 р. до 1960 р. працював завідувачем кафедри мови і літератури.

У червні 1965 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Київського державного університету імені Тараса Шевченка успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: «Літературні редакції «Тихого Дону» М. Шолохова. / Із творчої лабораторії письменника». Це був другий захист кандидатської дисертації, після якого П. Г. Мінеєв отримав диплом кандидата наук. Першого разу дисертацію на тему: «Художні особливості «Тихого Дону» М. Шолохова» Павло Георгійович захищав у спеціалізованій вченій раді Чернівецького університету у 1956 р. Проте ВАК СРСР не затвердив рішення вченої ради про присвоєння наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Перу П. Г. Мінеєва належить 139 опублікованих робіт, проте основна їхня маса (117) надруковані у місцевих газетах та «Радянській освіті».

За довгорічну сумлінну працю та з нагоди відзначення 50-річного ювілею з дня заснування Чернігівського педагогічного інституту імені Т. Г. Шевченка старшого викладача кафедри мови і літератури П. Г. Мінеєва наказом міністра освіти УРСР А. Бондар за № 478-к від 20 травня 1966 р. нагородили значком «Відмінник народної освіти».

У віці 64 р. Павло Георгійович пішов на заслужений відпочинок. У своїй заяві він вказував: «у зв'язку із значним погіршенням стану здоров'я та виходом на пенсію, прошу з 1 квітня 1982 р. звільнити мене із займаної посади завідувача кафедри мови і літератури» [2]. Його заява була задоволена новим ректором О. Ф. Явоненком. Він був звільнений не лише з посади завідувача кафедри, а й посади доцента. Невдовзі після звільнення з роботи, 29 липня 1982 р. Павло Георгійович помер. Похований у м. Чернігові.

Заступником директора із заочного навчання працював Микола Федорович Проценко (1898 – 1966 рр.). Народився він у травні 1898 р. у м. Ніжині Чернігівської губернії у сім'ї учителів. У 1917 р. закінчив Ніжинську класичну гімназію. З 1917 р. до 1919 р. навчався у Київському політехнікумі. З травня 1919 р. до червня 1920 р. працював завідувачем підвідділу з благоустрою Ніжинського повіткому. Із січня 1920 р. до червня 1922 р. працював скрипалем оркестру Ніжинської народної освіти. З жовтня 1922 р. до вересня 1925 р. – завідувачем дитячого будинку № 4 м. Ніжина.

У вересні 1925 р. вступив до Ніжинського інституту народної освіти на факультет соціального виховання, який закінчив у 1927 р. Після завершення навчання в інституті був направлений до аспірантури секції педагогіки науково-дослідної кафедри Ніжинського інституту народної освіти. Науковими керівниками були професори Я. Н. Колуговський та Н. Ф. Даденков. Навчання в аспірантурі суміщав з роботою у навчально-виховних закладах м. Ніжина.

Аспірантуру не закінчив, оскільки у травні 1930 р. наказом Укрголовнауки був направлений на роботу: з травня 1930 р. – помічником асистента, а з 1932 р. – доцентом кафедри психології і педагогіки на курсах підготовки учителів педучилищ. У серпні 1934 р. залишив роботу у Ніжинському педінституті і переїхав на роботу до м. Горлівки, де при міськвкно проводив заняття з педагогіки і психології на курсах підготовки учителів.

З січня 1936 р. призначений в. о. доцента Ленінабадського педінституту (Таджикистан). Спочатку працював завідувачем кафедри педагогіки, згодом – деканом факультету, а з 1938 р. – заступником директора інституту з навчальної і наукової роботи. До армії не призивався через інвалідність (ампутація лівої ноги).

У серпні 1944 р. Наркоматом освіти УРСР був відкликаний на роботу на звільнені території України. З 18 вересня 1944 р. був призначений в. о. завідувача кафедри педагогіки Чернігівського учительського інституту. З жовтня 1944 р. – декан історичного факультету.

У листопаді 1944 р. нагороджений медаллю «За трудову відзнаку», а в грудні 1948 р. – медаллю «За доблесну працю в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.» [3, арк. 8].

З 1 січня 1955 р. і до виходу на пенсію 19 вересня 1958 р. працював заступником

директора Чернігівського педінституту по заочному навчанню [4, арк. 375]. Помер Микола Федорович 21 листопада 1966 р.

Понад 13 років заступником директора, а з березня 1961 р. проректором з навчально-наукової роботи працював Василь Федорович Шморгун (1920 – 1991рр.). Народився 31 жовтня 1920 р. у с. Вовківці Борщівського району Тернопільської області у сім'ї селянина-бідняка. Початкову школу закінчив у своєму селі, але продовжити навчання не зміг через складне матеріальне становище батьків. З дитячих років працював у господарстві місцевого поміщика, одночасно займався самоосвітою. Після воз'єднання у серпні 1939 р. Західної України із Україною вступив до Борщівської середньої школи, яку закінчив у 1941 р.

Під час німецької окупації працював у сільському господарстві батьків, а у 1942 р. вступив до української гімназії у м. Чорткові, яку закінчив у 1943 р. Після звільнення Тернопільщини від німецьких окупантів працював у обласній бібліотеці м. Чорткова і одночасно готувався до вступу в педінститут. У 1946 р. вступив до Кременецького учительського інституту на фізико-математичний факультет, який закінчив у 1948 р. З 1948 до 1949 років працював учителем фізики Золотопотіцької середньої школи на Тернопільщині, а з 1949 р. до 1952 р. – директором цієї школи. З 1952 р. до 1954 р. – директором Староскалацької середньої школи Тернопільської області. У 1949 р. вступив до Чернівецького державного університету на історичний факультет, який закінчив у 1954 р. Два рідні брати Василя Федоровича – Роман і Яків загинули на фронтах Другої світової війни.

У 1954 р. вступив до аспірантури на відділ загальної педагогіки Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, яку закінчив у 1957 р. У період навчання в аспірантурі у час літніх канікул працював директором української республіканської дитячої туристичної бази Міністерства освіти УРСР у м. Ленінграді.

Після закінчення аспірантури з жовтня 1957 р. був призначений викладачем педагогіки Чернігівського педагогічного інституту і з цього ж часу виконував обов'язки завідувача кафедри педагогіки і психології. З 1 жовтня 1958 р. був призначений заступником директора з навчальної і наукової роботи педінституту. На цій посаді працював до серпня 1971 р. З березня 1961 р. ця посада вже називалася проректор з навчальної і наукової роботи. У 1961 р. у спеціалізованій вченій раді Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему: «Активізація учбової діяльності на уроках у 8 – 10 класах». Рішенням ВАК СРСР від 11 грудня 1965 р. В. Ф. Шморгуну присвоєне вчене звання доцента кафедри педагогіки і психології.

У серпні 1971 р. у зв'язку із збільшенням факультетів до 5 та значним розширенням контингенту студентів і викладачів Чернігівський педагогічний інститут Міністерством освіти УРСР був переведений до другої категорії вищих навчальних закладів. Тому до штатного розпису було введено посаду проректора з наукової роботи, тобто попередню посаду проректора з навчально-наукової роботи стали виконувати дві особи. Василь Федорович Шморгун із серпня 1971 р. до вересня 1977 р. працював на посаді проректора з наукової роботи. З вересня 1977 р. до грудня 1983 р. працював завідувачем кафедри психології. З цього ж часу працював доцентом кафедри психології, а з липня 1989 р. і до травня 1991 р. – доцентом кафедри педагогіки, психології і методики викладання історії.

Доцент В. Ф. Шморгун опублікував чотири книги, понад п'ятдесят статей у наукових збірниках і журналах, близько 60 статей у республіканській і місцевій пресі, брав активну участь у всесоюзних і республіканських наукових конференціях.

Нагороджений ювілейною медаллю «За доблесну працю» на відзначення 100-річчя з дня народження В. І. Леніна – у 1970 р., почесне звання «Відмінник народної освіти УРСР» – 1973 р., у березні 1991 р. трудовим колективом Чернігівського педагогічного інституту рекомендований до нагородження медаллю імені Н. К. Крупської [5].

17 травня 1991 р. на 71 році життя помер. Похований у м. Чернігові.

Тривалий час, понад 15 років, на посадах проректора із заочного навчання, а також і з навчальної роботи працював Іван Петрович Левченко (1917 – 1998 рр.). Народився він 25 травня 1917 р. у селі Бабичівка Глобинського району Полтавської області у

селянській сім'ї. У 1926 р. вступив до Бабичівської семирічної школи, яку закінчив у 1933 р. З цього ж року і до 1935 навчався у Кременчуцькому політехнікумі, але у зв'язку з хворобою і складним матеріальним становищем технікум не закінчив і в 1935 – 1936 навчальному році працював учителем другого класу Обізнівської середньої школи Глобинського району.

З 1936 р. до 1939 р. навчався у Кременчуцькому учительському інституті на відділенні англійської мови. Під час навчання у інституті обирався секретарем комітету комсомолу і був прийнятий кандидатом у члени ВКП(б). Після закінчення учительського інституту з відзнакою був направлений на роботу директора Климівської неповної середньої школи Артемівського району Сталінської області. Одночасно навчався на заочному відділенні Полтавського педінституту. У 1940 р. прийнятий членом ВКП(б).

У липні 1941 р. був призваний до Червоної армії, де проходив службу до березня 1946 р. Службу розпочав на посаді командира взводу, а закінчив начальником штабу стрілецького полку у званні майора. За час проходження військової служби нагороджений двома орденами «Вітчизняної війни» та медалями «За відвагу» і «За перемогу над Німеччиною». 28 березня 1946 р. був демобілізований.

Після демобілізації партійними органами був направлений до Сторожинецького МК КПУ Чернівецької області на посаду секретаря з кадрових питань. У січні 1948 р. на партійній конференції був обраний другим секретарем Сторожинецького міського комітету. Першого вересня цього ж року був звільнений із займаної посади у зв'язку з об'єднанням районного і міського комітетів та ліквідацією міського комітету партії.

З 1948 р. до 1953 р. навчався на історичному факультеті Чернівецького державного університету.

З вересня 1948 р. до червня 1952 р. працював директором Чернівецького художнього училища. У період створення районів у м. Чернівцях (червень 1952 р.) до виборів виконував обов'язки голови Сталінського райвиконкому м. Чернівців. З лютого 1953 р. до грудня 1958 р. працював директором Чернівецького технікуму легкої промисловості.

З грудня 1958 р. до червня 1966 р. – завідувач Чернівецьким обласним відділом народної освіти. За цей час чотири рази обирався депутатом Чернівецької обласної ради, три рази обирався до обласного партійного комітету. У 1960 р. відзначений знаком «Відмінник народної освіти УРСР». За успішну працю в галузі освіти Указом Президії Верховної ради СРСР у 1961 р. нагороджений медаллю «За доблесну працю».

У червні 1966 р. за недоліки в роботі звільнений з посади завідувача облвно і призначений директором Чернівецької середньої школи № 9. На цій посаді пропрацював до вересня того ж року.

З листопада 1966 р. до листопада 1967 р. навчався у річній аспірантурі Науково-дослідного інституту педагогіки у м. Києві. Спеціалізованою вченою радою інституту теорії та історії педагогіки АПН СРСР у 1967 р. присуджено науковий ступінь кандидата педагогічних наук.

У листопаді 1967 р. призначений проректором по заочному навчанню Чернігівського педагогічного інституту. На цій посаді працював до липня 1971 р. З липня 1971 р. і до січня 1982 р. працював на посаді проректора з навчальної роботи.

На підставі рішення Колегії Міністерства освіти УРСР від 12 січня 1982 р. наказом міністра освіти М. В. Фоменка за № 40-к від 15 січня 1982 р. був звільнений з посади проректора по навчальній роботі Чернігівського педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка з 12 січня 1982 р. [6].

Помер Іван Петрович на 81 році життя 30 квітня 1998 р.

Ще один з проректорів із заочного навчання, який на час виконання обов'язків проректора не мав наукового ступеня та вченого звання, – Василь Наумович Боровик (1925 – 2007 рр.). Народився 14 березня 1925 р. у с. Чернобаїв Полтавської (нині Черкаської) області у сім'ї селянина. Батьки займалися сільським господарством. У 1930 р. батьки вступили до колгоспу.

З 1932 р. Василь навчався у Чернобаївській середній школі, яку закінчив у 1941 р. У період тимчасової окупації з вересня 1941 р. до вересня 1943 р. разом з матір'ю і

сестрою працював на різних сільськогосподарських роботах у громадському дворі. Батько з 1941 р. перебував у діючій армії. У боях під Москвою був поранений і в 1943 р. був демобілізований по інвалідності.

З вересня 1943 р. Василя призвали до рядів радянської армії, спочатку служив у запасному полку в Башкирській АРСР, а з вересня 1944 р. – у складі частин Першого Українського фронту. Брав участь у боях за визволення від німецьких окупантів Польщі, Чехословаччини, у завершени розгромі нацистської Німеччини, за що нагороджений медалями: «За відвагу», «За взяття Берліна», «За звільнення Праги», «За перемогу над Німеччиною».

З червня 1945 р. до червня 1946 р. перебував у складі радянських окупаційних військ центральної групи у Австрії, а з червня 1946 р. до червня 1950 р. – у складі групи радянських окупаційних військ у Німеччині.

З 1944 р. до 1949 р. – член ВЛКСМ, працював секретарем комсомольської організації батареї, дивізіону. У червні 1948 р. – член КПРС. У червні 1950 р. після демобілізації з лав радянської армії вступив до Черкаського педінституту на фізико-математичний факультет. За час навчання в інституті рік працював секретарем комсомольської організації факультету, два роки обирався членом партійного бюро інституту. Після другого курсу і до кінця навчання в інституті отримував стипендію Й. В. Сталіна.

У червні 1954 р. закінчив навчання у Черкаському педагогічному інституті і отримав диплом з відзнакою учителя математики і фізики та був рекомендований вченою радою інституту на навчання в аспірантурі. До вступу в аспірантуру у вересні – жовтні 1954 р. працював учителем математики Звенигородської середньої школи. У листопаді 1954 р. був зарахований до аспірантури Кримського педінституту. Після її закінчення у вересні 1957 р. був направлений на роботу викладачем математики Чернігівського педагогічного інституту.

За час навчання в аспірантурі підготував і подав до друку дві статті та текст кандидатської дисертації на тему: «Циссоїдальні криві». Проте дисертації на вказану тему так і не захистив. У особовій справі В. Н. Боровика, що зберігається у архіві Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, на 122 сторінці є його особиста пояснювальна записка, у якій він говорив про «недисертабельність першої кандидатської дисертації з теорії плоских кривих, на роботу над якою витратив 10 років (1957 – 1967 рр.)». У провідних вишах України ніхто не займався такою проблемою.

Довелося писати другу дисертацію з методики навчання математики на тему: «Педагогічна спадщина академіка Д. М. Синцова», яка була захищена на засіданні спеціалізованої вченої ради Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького у жовтні 1970 р. Рішенням ВАКУ СРСР від 18 квітня 1973 р. В. Н. Боровику затверджено вчене звання доцента по кафедрі елементарної математики і методики викладання математики.

З вересня 1957 р. був зарахований на посаду старшого викладача математики Чернігівського педагогічного інституту. З 1962 р. працював деканом загальнонаукового факультету. З 1963 р. до 1967 р. працював на посаді проректора із заочного навчання. У 1971 р. обраний на посаду доцента кафедри елементарної математики, а у 1973 р. – обраний завідувачем цієї кафедри.

У 1983 р. обраний за конкурсом на посаду професора кафедри геометрії і методики викладання математики. З 1985 р. затверджений на посаду завідувача кафедри геометрії, а з 1990 р. працював професором цієї ж кафедри. З 1998 р. і до смерті працював професором кафедри педагогіки, психології і методики викладання математики.

Перу В. Н. Боровика належать більше 60 наукових праць, серед них підручники, методичні посібники, статті.

Лише у вісімдесятирічному віці 30 квітня 2005 р. Указом Президента України В. Ющенко Василю Наумовичу Боровику присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України» [7]. Це був єдиний представник проректорів навчального закладу за ректора В. М. Костарчука, який отримав почесне звання через 38 років після перебування на керівній посаді. Подання на його присвоєння було підписане ректором О. Ф. Явоненком.

Помер В. Н. Боровик 19 жовтня 2007 р. у віці 82 років. Похований у м. Чернігові. Понад 10 років проректором із заочного навчання працював Іван Іванович Редька (1929 – 2014 рр.). Народився 23 квітня 1929 р. у с. Галиця Лосинівського району Чернігівської області у селянській сім'ї. Батьки займалися сільським господарством, у 1929 р. вступили до колгоспу, де й працювали до виходу на пенсію.

У 1937 р. вступив до першого класу Галицької середньої школи. У зв'язку з німецькою окупацією села навчання в школі було перерване. Продовжив навчання після визволення села у 1943 р. Проте місцевої школи не закінчив. У 1949 р. його як учня 10 класу було призвано до військово-морського флоту. Із серпня 1949 р. до травня 1950 р. був курсантом школи озброєння навчального загону Чорноморського флоту. З травня 1950 р. до квітня 1952 р. служив на ескадровому міноносці «Ловкий», а з квітня 1952 р. до грудня 1954 р. – на крейсері «Адмірал Лазарев». У ході служби закінчив середню школу робітничої молоді у м. Таллінні. У грудні 1954 р. був звільнений у запас.

Після звільнення в запас з грудня 1954 р. до березня 1955 р. працював на різних роботах колгоспу «КІМ» с. Галиці. З березня 1955 р. до березня 1957 р. працював на посаді інструктора Лосинівського районного комітету комсомолу. У березні 1957 р. був обраний на посаду секретаря Лосинівського РК ЛКСМУ, де й пропрацював до лютого 1958 р. У лютому 1958 р. згідно з рішенням бюро Лосинівського РК КПУ був переведений на посаду інструктора оргвідділу районного комітету партії. У 1957 р. вступив на заочне відділення Київського державного університету імені Тараса Шевченка на економічний факультет.

У серпні 1960 р. був звільнений з посади інструктора оргвідділу Лосинівського РК КПУ у зв'язку з переходом на стаціонарне навчання Київського університету. Після його закінчення із серпня 1962 р. працював асистентом кафедри марксизму-ленінізму Чернігівського педагогічного інституту. З жовтня 1967 р. до жовтня 1969 р. навчався у аспірантурі Київського державного університету. На засіданні спеціалізованої вченої ради цього ж університету захистив кандидатську дисертацію на тему: «Основні виробничі фонди і їх вплив на рентабельність (на матеріалах колгоспів УРСР)». ВАК СРСР 19 червня 1970 р. затвердив рішення про присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук.

Після закінчення аспірантури із жовтня 1969 р. до серпня 1971 р. працював на посаді старшого викладача кафедри політекономії Чернігівського педагогічного інституту, а із серпня 1971 р. до січня 1982 р. – проректором по заочній освіті цього ж інституту.

За час роботи в педагогічному інституті був відзначений знаком «Відмінник народної освіти УРСР» у 1976 р. та медаллю «За трудову доблесть на честь ювілею з дня народження В. І. Леніна» у 1980 р.

На підставі рішення Колегії Міністерства освіти УРСР від 12 січня 1982 р. наказом міністра освіти М. В. Фоменка за № 40-к від 15 січня 1982 р. був звільнений І. І. Редька з посади проректора по заочній освіті Чернігівського педагогічного інституту імені Т. Г. Шевченка з 12 січня 1982 р. Проте з 13 січня 1982 р. кандидат економічних наук І. І. Редька був тимчасом зарахований на посаду доцента кафедри філософії і політекономії Чернігівського педінституту. Остаточо звільнений з вищезазначеної посади з 10 вересня 1982 р. за власним бажанням [8].

Помер 21 жовтня 2014 р. Похований у м. Чернігові.

Проректором з наукової роботи з вересня 1977 р. до вересня 1981 р. працював Микола Васильович Тимчук (1932 – 2006 рр.). Народився він 13 липня 1932 р. у с. Патринцях Кам'янець-Подільського району Хмельницької області у сім'ї селян-колгоспників. У 1946 р. проживав у м. Рахові Закарпатської області у сім'ї брата. У 1947 р. повернувся до своїх батьків, де продовжив навчання у середній школі до 1950 р. З вересня 1950 р. працював старшим піонервожатим Ясинської середньої школи Закарпатської області, а із серпня до листопада 1951 р. працював звільненим секретарем комсомольської організації Вишевської середньої школи Станіславської області. З листопада 1951 р. призваний до радянської армії. Після проходження курсів підготовки молодших спеціалістів танкових військ був направлений для проходження подальшої служби до м. Благовіщенськ Амурської області.

З 1953 до 1956 р. навчався у Омському військово-медичному училищі, а після його закінчення був направлений для подальшого проходження військової служби до Північної групи військ у Польській Народній Республіці. У грудні 1960 р. у відповідності до закону про скорочення чисельного складу збройних сил був звільнений у запас. У 1959 р. вступив на заочне відділення Київського державного університету імені Т. Шевченка на історико-філософський факультет, який закінчив у 1965 р. З травня 1959 р. – член КПРС.

Після демобілізації з армії повернувся до Кам'янця-Подільського, де проживав до 1969 р. Спочатку працював учителем історії середніх шкіл № 4 та 8, а з квітня 1966 р. до серпня 1967 р. – інструктором відділу пропаганди та агітації Кам'янець-Подільського міськкому КП України. Із серпня 1967 р. до вересня 1969 р. працював викладачем кафедри марксизму-ленінізму Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. У жовтні 1969 р. вступив до аспірантури при кафедрі історії КПРС Української сільськогосподарської академії у м. Києві, яку закінчив у вересні 1972 р., а у грудні цього ж року захистив кандидатську дисертацію. З жовтня 1972 р. працював старшим викладачем кафедри марксизму-ленінізму Кам'янець-Подільського педагогічного інституту.

З 1 листопада 1973 р. працював на посаді старшого викладача кафедри історії КПРС та наукового комунізму Чернігівського державного педагогічного інституту імені Т. Г. Шевченка, а із серпня 1975 р. до липня 1976 р. очолював кафедру всесвітньої історії цього ж інституту. Проте через один навчальний рік за власним бажанням Микола Васильович повертається на попередню кафедру на посаду доцента. З вересня 1977 р. працював на посаді проректора з наукової роботи.

За час роботи в Чернігівському державному педагогічному інституті імені Т. Г. Шевченка у квітні 1979 р. був нагороджений значком «Відмінник народної освіти». У вересні 1981 р. за власним бажанням був звільнений із займаної посади «у зв'язку з переходом на іншу роботу» [9]. Після звільнення він переїздить до м. Вінниці, де до виходу на пенсію працював на кафедрі суспільних дисциплін медичного інституту.

Помер Микола Васильович 17 квітня 2006 р. на 74 році життя. Похований у м. Вінниці.

Отже, за керівництва навчальним закладом Віктором Миколайовичем Костарчуком його заступниками, а з березня 1961 р. проректорами з навчальної, наукової роботи та заочної освіти працювали 7 осіб. Лише два були вихідцями з Чернігівщини – М. Ф. Проценко та І. І. Редька. Не всі заступники на період виконання своїх керівних обов'язків мали наукові ступені та вчені звання. Так, П. Г. Мінеєв, М. Ф. Проценко, В. Н. Боровик на час виконання проректорських обов'язків не захистили кандидатських дисертацій. В. Ф. Шморгун пропрацював на посаді заступника директора з навчальної і наукової роботи 3 роки, захистив кандидатську дисертацію і продовжив працювати на посаді проректора з навчально-наукової роботи ще 10 років, а потім ще 7 років працював проректором з наукової роботи. Це був найтриваліший період в історії навчального закладу виконання обов'язків заступника директора та проректора інституту.

Тривалий час також працював на посаді проректора І. П. Левченко. Майже 4 роки він працював проректором із заочного навчання, а потім 11 років проректором з навчальної роботи.

Усі названі особи на посади призначалися Міністерством освіти УРСР за пропозицією керівника навчального закладу. До 1967 р. окремі проректори не мали наукового ступеня та вченого звання. Проте, коли з 1966 – 1967 н. р. кількість студентів денного відділення стала перевищувати 1 тисячу осіб, а із 120 викладачів 36,6% мали вчені звання і наукові ступені, ректор педінституту Віктор Миколайович Костарчук на проректорські посади пропонував лише кандидатів наук.

Варто відзначити, що за керівництва навчальним закладом В. М. Костарчуком жоден із його заступників-проректорів не отримав почесного звання «Заслужений».

Чи була їхня робота ефективною?

Так, була. Адже, якщо у 1955 – 1956 навчальному році у педінституті навчалос

всього 373 особи, а викладачів налічувалося – 33, 6 – з яких були кандидатами наук, то у 1982 р. студентів на денному відділенні було 2234 особи і на заочному – 1552, тобто загальна їхня кількість становила 3786 осіб.

Викладачів у 1981 – 1982 навчальному році працювало 229, з яких 5 – докторів наук, професорів, 90 – кандидатів наук, доцентів, що становило 41,4%. Відбулися значні зміни в структурі факультетів і кафедр інституту. Від 2 факультетів і 5 кафедр, які були у січні 1955 р., у грудні 1981 р. діяло 5 факультетів і 22 кафедри. Вищезгадані статистичні показники є яскравим свідченням досягнень колективу педагогічного інституту і його керівництва на чолі з Віктором Миколайовичем Костарчуком.

1. Боровик А.М., Боровик М.А. Історія Чернігівського національного педагогічного університету у біографіях його керівників. – К.: СПД Чалчинська Н.В., 2016. – 416 с.

2. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 25, без обл. арк.

3. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 42, 56 арк.

4. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 1, спр. 124, 375 арк.

5. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 36, без обл. арк.

6. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 17, без обл. арк.

7. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 397, 178 арк.

8. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 29, без обл. арк.

9. Архів національного університету «Чернігівський колегіум», ф. Р-608, оп. 3-О, спр. 791, без обл. арк.

Анатолій Боровик, Николай Боровик

Заместители директора и проректора Черниговского государственного педагогического института (1955 – 1982 гг.)

Статья посвящена руководителю Черниговского государственного педагогического института, кандидату физико-математических наук, профессору Виктору Николаевичу Костарчуку и его заместителям, а с 1961 г. – проректорам по учебной, научной работе и заочному образованию.

Ключевые слова: Черниговский государственный педагогический институт, В. Н. Костарчук, П. Г. Минеев, Н. Ф. Проценко, В. Ф. Шморзун, И. П. Левченко, В. Н. Боровик, И. И. Редька, Н. В. Тимчук.

A. Borovyk, M. Borovyk

Deputy directors and vice-rectors of the Chernihiv State Pedagogical Institute (1955 – 1982)

The article is devoted to the head of the Chernihiv State Pedagogical Institute candidate of physical and mathematical sciences, professor Victor Kostarchuk and his deputies, and since 1961 to the vice-rectors for educational, scientific and correspondence education.

Key words: Chernihiv State Pedagogical Institute, V. Kostarchuk, P. Mineev, M. Protsenko, V. Shmorgun, I. Leochenko, V. Borovyk, I. Red'ka, M. Timchuk.